

Social- og Integrationsministeriet
Ydelseskontoret
J.nr. 2011-0015545
tsh

marts 2012

Folketingets Europaudvalg
Kopi til Folketingets Beskæftigelsesudvalg
Kopi til Folketingets Socialudvalg

Grundnotat til Folketingets Europaudvalg

Hvidbog: En dagsorden for tilstrækkelige, sikre og bæredygtige pensioner COM(2012) 55 final

1. Resumé

Kommissionen har den 20. februar 2012 sendt Rådet for Den Europæiske Union en hvidbog om "En dagsorden for tilstrækkelige, sikre og bæredygtige pensioner".

I hvidbogen præsenteres 20 initiativer på EU-plan til støtte for nationale reformer af pensionssystemerne. Initiativerne vedrører støtte til medlemsstaterne til at opnå bedre balance mellem erhvervsaktive år og pensionsår, bedre muligheder for sikker supplerende privat pensionsopsparing, herunder i arbejdsmarkedspensioner og individuelle ordninger samt at sikre en helhedsorienteret tilgang til pensionsområdet gennem bedre koordinering og overvågningsværktøjer.

Initiativerne vedrører blandt andet overførelse af pensionsrettigheder og regulering af arbejdsmarkedsrelaterede pensionskasser samt en række foranstaltninger, der skal give arbejdstagerne mulighed for at blive længere på arbejdsmarkedet.

Regeringen har noteret sig, at hvidbogen ikke anfægter, at pensioner primært er medlemsstaternes ansvar. Danmark har et velfungerende pensionssystem. Regeringens udgangspunkt er, at den konkrete udmøntning af hvidbogen ikke må vanskeliggøre grundlaget for den danske pensionsmodel.

Regeringen ser positivt på initiativer på EU-plan med henblik på støtte til medlemsstaterne til at opnå en bedre balance mellem erhvervsaktive år og pensionsår samt bedre muligheder for sikker supplerende private pensionsopsparing. Regeringen ser også positivt på en helhedsorienteret tilgang til pensionsområdet.

Hvidbogen indeholder Kommissionens forslag i overskriftform. De mere detaljerede udspil kommer senere, og regeringen vil fastlægge sin holdning hertil, efterhånden som de bliver fremlagt.

2. Baggrund

Kommissionen har den 20. februar 2012 sendt Rådet for Den Europæiske Union en hvidbog om ”En dagsorden for tilstrækkelige, sikre og bæredygtige pensioner”.

Hvidbogen afspejler blandt andet resultaterne af høringsen over den grønne bog om ”Sikre, tilstrækkelige og bæredygtige pensionssystemer i Europa”, som Kommissionen udsendte den 7. juli 2010.

Formålet med grønne bogen var at få en bred offentlig debat om pensionssystemerne i Europa og deres rammebetingelser med henblik på at sikre, at de er tilstrækkelige og bæredygtige.

Den daværende regering afgav hørings svar den 4. november 2010.

Det fremgår bl.a. af hørings svaret:

- at EU bør støtte medlemslandene i bestræbelserne på at gennemføre reformer, der kan øge arbejdsudbuddet, herunder øge den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder;
- at EU bør støtte medlemslandene i bestræbelserne på at forbedre de offentlige finansers holdbarhed gennem reformer, der tilskynder til øget opsparring til alderspension og mindre afhængighed af offentligt finansierede pensioner;
- at regeringen er enig i, at pensionsområdet må ses i en større sammenhæng, og at debatten bl.a. fokuserer på pensionsområdet i relation til kravene i stabilitets- og vækstpacten og på at skabe overensstemmelse mellem pensionsreformer og Europa 2020-strategien samt det indre markeds funktion og udveksling af varer og tjenester over grænserne i EU til gavn for forbrugere og virksomheder;
- at regeringen ikke ser det som en opgave for EU at arbejde for ændringer i den danske pensionsmodel, herunder forslag som kan vanskeliggøre grundlaget for arbejdsmarkedspensionsordningernes hidtidige virke og dermed skade et centralt element i et velfungerende dansk pensionssystem.

Hvidbogen henviser til, at en aldrende befolkning er en stor udfordring for pensionssystemerne i alle medlemsstaterne. Med mindre befolkningen, som lever længere, også bliver længere i beskæftigelse og sparer mere op til pension, kan tilstrækkelige pensioner ikke garanteres, da den nødvendige stigning i udgifterne underminerer bæredygtigheden.

Hvidbogen peger på, at kombinationen af en forøget levetid og pensioneringen af de store årgange vil have vidtrækkende økonomiske og budgetmæssige konsekvenser i EU, idet mulighederne for økonomisk vækst reduceres, og der udøves pres på de offentlige finanser.

Hvidbogen henviser også til, at disse udsigter forværres yderligere af den nuværende finansielle og økonomiske krise. Træg økonomisk vækst, budgetunderskud og gældsbyrder, finansiell ustabilitet og lav beskæftigelse har gjort det vanskeligere for alle pensionssystemerne at leve op til pensionstilsgagnene.

Pensionssystemer, som finansieres løbende, påvirkes af faldende beskæftigelse og dermed lavere pensionsbidrag. Fondsbaserede ordninger påvirkes af aktiverens faldende værdi og lavere afkast. Det er derfor ifølge hvidbogen blevet mere presserende end nogensinde at udvikle og indføre omfattende strategier for at tilpasse pensionssystemerne til skiftende økonomiske og demografiske forhold.

Hvidbogen henviser endvidere til, at økonomierne og samfundene i medlemsstaterne bliver mere og mere integrerede. Pensionernes centrale betydning for Europas sociale og økonomiske succes og den øgede risiko for, at nationale pensionspolitikker har grænseoverskridende virkninger, betyder, at pensioner i stadig højere grad bliver et spørgsmål af fælles interesse i EU.

Vellykkede pensionsreformer i medlemsstaterne vil påvirke EU's evne til at nå to af de fem mål i Europa 2020-strategien – forøgelse af beskæftigelsesfrekvensen til 75 % og reduktion af antallet af personer, som er truet af fattigdom, med mindst 20 millioner.

3. Formål og indhold

Kommissionens foreslår 20 initiativer på EU-plan til støtte for nationale reformer af pensionssystemerne.

Initiativerne vedrører støtte til medlemsstaterne til at opnå a) bedre balance mellem erhvervsaktive år og pensionsår, og b) bedre muligheder for supplerende privat pensionsopsparing, herunder arbejdsmarkedspensioner og individuelle ordninger. Endvidere foreslås c) initiativer, der skal sikre en helhedsorienteret tilgang til pensionsområdet gennem bedre koordinering og overvågningsværktøjer.

a. Balance mellem erhvervsaktive år og pensionsår

For at opnå en bedre balance mellem erhvervsaktive år og pensionsår foreslås:

- 1) Inden for rammerne af Europa 2020-strategien vil Kommissionen nøje overvåge og tilskynde til pensions- og arbejdsmarkedsreformer i overensstemmelse med de årlige vækstundersøgelser og de landespecifikke henstillinger med henblik på senere pensionering.
- 2) Kommissionen vil støtte Beskæftigelsesudvalget, Udvalget for Økonomisk Politik og Udvalget for Social Beskyttelse i deres overvågning af pensionsreformerne og tilbyde finansiell støtte til medlemsstaterne.
- 3) Kommissionen vil bede de relevante udvalg (bl.a. Udvalget for Social Beskyttelse og Det Rådgivende Udvalg for Ligestilling mellem Mænd og Kvinder) om at identificere og anbefale bedste praksis med hensyn til at mindske de kønsbestemte pensionsforskelle.
- 4) I løbet af Det europæiske år for aktiv aldring og solidaritet mellem generationerne (2012) vil Kommissionen skabe øget bevidsthed om fordelene ved og mulighederne for at blive længere på arbejdsmarkedet.
- 5) Inden for rammerne af Europa-2020 vil Kommissionen øge sin støtte til politikkoordineringen og den fælles indsats for at gøre det muligt for og tilskynde ældre arbejdstagere, navnlig kvinder, til at blive længere på arbejdsmarkedet.

6) Inden for rammerne af den europæiske sociale dialog vil Kommissionen anmode arbejdsmarkedets parter om at udvikle metoder til tilpasning af praksis vedrørende arbejdsplads og arbejdsmarked.

7) Kommissionen vil på basis af sine forslag til Den Europæiske Socialfond i programperioden 2014-2020 tilskynde medlemsstaterne til at gøre brug af Fonden til at støtte en aktiv og sund aldring.

8) Kommissionen vil høre arbejdsmarkedets parter om, hvordan en u hensigtsmæssig obligatorisk pensionsalder kan revideres i kollektive aftaler og national lovgivning.

b. Udvikling af supplerende private pensionsopsparinger

Med henblik på at styrke de supplerende private pensionsopsparingers rolle foreslås følgende:

9) Kommissionen vil fra 2012 i samarbejde med medlemsstaterne vurdere og optimere virkningen og omkostningseffektiviteten af skattemæssige og andre incitamentter til privat pensionsopsparing,

10) Kommissionen vil opfordre Udvalget for Social Beskyttelse til at undersøge god praksis vedrørende pensionsopgørelser med det formål at tilskynde medlemsstaterne til at forbedre informationen til enkeltpersoner om deres pensionsplanlægning.

11) Kommissionen vil i 2012 fremsætte et forslag til lovgivning om revision af direktivet om arbejdsmarkedsrelaterede pensionskasser. Formålet er at opretholde ens spilleregler og fremme grænseoverskridende aktiviteter på området og medvirke til at forbedre de samlede pensioner i EU.

12) Kommissionen vil i 2012 tage initiativ til at sikre en mere effektiv beskyttelse af arbejdstageres arbejdsmarkedsrelaterede pensionsrettigheder i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens.

13) Kommissionen vil senest i 2013 forelægge et initiativ, der tager sigte på at hæve kvaliteten af pensionsprodukterne i tredje søjle for kvinder og mænd og forbedre forbrugeroplysningerne og beskyttelsesstandarderne via frivillige kodekser og eventuelt en certificeringsordning for sådanne produkter.

14) Kommissionen vil i samarbejde med en række aktører udvikle en kodeks for god praksis for arbejdsmarkedsrelaterede pensionsordninger (2.søjle), herunder bedre dækning af arbejdstagere, udbetalingsfasen, risikodeling og risikoreduktion, omkostningseffektivitet og evnen til at absorbere udsving.

15) Kommissionen vil i 2012 i tæt samarbejde med Rådet og Europa-Parlamentet genoptage forhandlingerne om et forslag til direktiv om overførelse af pensioner med fastsættelse af minimumsstandarder for optjening og bevarelse af supplerende pensionsrettigheder. Kommissionen vil fremme den grænseoverskridende pensionsmobilitet for alle erhverv.

16) Kommissionen vil i 2012 vurdere muligheden for at udvide anvendelsesområdet for forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering af de sociale sikringsordninger til at omfatte visse arbejdsmarkedsrelaterede ordninger.

17) Kommissionen vil fremme udviklingen af pensionsoplysningstjenester, der hjælper med at holde styr på de forskellige pensionsrettigheder, som man har optjent i forskellige job.

18) Kommissionen vil undersøge, om skatteregler vedrørende i) grænseoverskridende overførsler af arbejdsmarkedsrelateret pensionskapital og livsforsikringskapital, ii) livsforsikringsbidrag, der indbetales til pensionselskaber, der er etableret i et andet EU-land, og iii) afkast af pensionselskabers og livsforsikringselskabers grænseoverskridende investeringer, herunder disses indtægter fra fast ejendom og kapitalgevinster, udgør diskriminerende skattemæssige hindringer for grænseoverskridende mobilitet og grænseoverskridende investeringer. Om nødvendigt vil Kommissionen indlede overtrædelsesprocedurer. Kommissionen og medlemsstaterne vil også drøfte, hvordan man kan mindske risikoen for, at grænseoverskridende pensioner dobbeltbeskattes (eller slet ikke beskattes).

19) Kommissionen vil undersøge behovet for at fjerne aftaleretlige forhindringer for udformning og distribution af livsforsikringsprodukter med opsparings/investeringsfunktioner med henblik på at gøre det nemmere at distribuere visse private pensionsprodukter på tværs af grænserne.

c. Koordinering og overvågning

Kommissionen vil i tæt samarbejde med Udvalget for Social Beskyttelse og Udvalget for Økonomisk Politik overvåge de fremskridt, medlemsstaterne gør med hensyn til tilstrækkelige, bæredygtige og sikre pensioner, herunder ved hjælp af benchmarkingindikatorer i forbindelse med Europa-2020.

20) Kommissionen vil sammen med Udvalget for Økonomisk Politik udsende rapporten om befolkningsaldringen 2012, hvori man vurderer de økonomiske og budgetmæssige konsekvenser af aldring. Kommissionen vil endvidere i 2012 sammen med Udvalget for Socialbeskyttelse også udarbejde en rapport om pensioners tilstrækkelighed, som inden for rammerne af platformen mod fattigdom kan hjælpe medlemsstaterne med at vurdere pensionssystemernes tilstrækkelighed for kvinder og mænd.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentets udtalelse om hvidbogen foreligger ikke.

5. Nærhedsprincippet

Spørgsmålet om nærhedsprincippet er ikke relevant.

6. Gældende dansk ret

Spørgsmålet om gældende dansk ret er ikke relevant.

7. Konsekvenser

Spørgsmålet om konsekvenser er ikke relevant, da de foreslåede initiativer ikke er konkretiserede.

8. Høring

Hvidbogen har været sendt i høring i Specialudvalget for arbejdsmarkedet og sociale forhold og Specialudvalget for den finansielle sektor.

Der er modtaget svar fra Akademikernes Centralorganisation (AC), Dansk Arbejdsgiverforening (DA), Danske Regioner, Dansk Aktionærforening, For-

sikring og Pension (F&P) og Landsorganisationen i Danmark (LO) og Kommunernes Landsforening (KL).

AC mener ikke, at der for indeværende er behov for generelt at styrke EU's rammer på pensionsområdet. Opgaven er at indrette pensionssystemet på en transparent, omkostningseffektiv og fair måde, så den brede opbakning, der er blandt arbejdstagere til at indbetale til solidariske ordninger, fastholdes. AC er enig i, at mulighederne for at blive længere på arbejdsmarkedet afhænger af bl.a. arbejdets tilrettelæggelse, livslang læring, etc. Den fremtidige indretning af pensionssystemerne må ikke alene fokusere på manuel nedslidning, men have et bredere sigte.

AC vedrørende de konkrete forslag: *Forslag nr. 3:* Under henvisning til de relativt nyligt vedtagne danske regler om deling af pensioner ved skilsmisse vil AC foreslå, at Kommissionen tager afsæt i de grundlæggende principper, som disse regler bygger på. *Forslag nr. 11 og 15:* AC bakker stærkt op om arbejdet med at etablere en fælles europæisk pensionsfond for forskere. Behovet for ændrede regler om overførsel af pensioner grundet grænseoverskridende aktivitet må bero på de konkrete forslag, idet sammenhængen i det danske pensionssystem ikke bør bringes i spil. For så vidt angår udarbejdelsen af minimumsstandarder for optjening mv. mener AC, at det er et nationalt anliggende samt et anliggende for de involverede parter. *Forslag nr. 17:* AC ser etableringen af pensionsoplysningstjenester i medlemsstaterne som en klar fordel for den enkelte. AC henviser til, at vi i Danmark med Pensionsinfo allerede har et velfungerende system, som kan skabe overblik, og foreslår Kommissionen at tage udgangspunkt heri i sine videre overvejelser.

DA henviser til, at pensionssystemerne i de enkelte medlemslande har stor betydning for den samlede økonomi i EU, hvorfor området bør følges tæt af EU-systemet. DA finder, at pensionssystemerne i deres indretning bør understøtte længere arbejdsliv og privat pensionsopsparing. Kommissionen synes ifølge DA ikke at inddrage den forbedring af befolkningernes sundhedstilstand, som den længere levealder er udtryk for. Hertil kommer, at arbejdsmarkedet ikke slider på folks fysik i samme omfang som tidligere.

DA vedrørende de konkret forslag: *Forslag nr. 12:* Efter DA's opfattelse er der ikke behov for at revidere direktivet om beskyttelse af arbejdstagernes stilling ved arbejdsgiverens insolvens. DA har ikke kendskab til sager, hvor der er afsløret et behov for en revision af direktivet. *Forslag nr. 14:* DA anfører med hensyn til udvikling af en guide for bedste praksis for søjle II pensioner, at det europæiske pensionsmarked er vidt forskelligt og i høj grad præget af forholdene i den enkelte medlemsstat, hvorfor det vil være meget vanskeligt at formulere forslag, som giver mening på tværs af EU. *Forslag nr. 15:* DA finder ikke, at der er behov for at genoptage arbejdet med direktivet om portabilitet. Direktivet indeholder standarder for optjeningsbetingelser for pensionsordninger i den enkelte medlemsstat, hvilket det er op til EU-medlemsstaterne at regulere.

Dansk Aktionærforening mener, at pensionssystemerne skal ændres, så pay-as-you-go-systemerne fra de offentlige kasser fylder mindre. Det anføres, at det er vanskeligt at lave en ordentlig planlægning af supplerende pensionsopsparing på grund af ændringer af regler for de offentlige pensioner vedrørende pensionsalder og beskatning. Hvidbogen underspiller det centrale budskab, at det er op til forbrugeren selv at sikre sig, så pensionsydelse har den ønskede købekraft. Opsparing til pensionisttilværelsen skal være større end tidligere.

Dansk Aktionærforening vedrørende de konkrete forslag: *Forslag nr. 9-19* om udvikling af supplerende private pensionsordninger: Dansk Aktionærforening mener, at dette vil ændre balancen mellem pensionsopsparing (investering) og opsparing (investering) i frie midler. Det bør give anledning til overvejelser i forhold til værdipapirmarkedernes funktion, til selskabsret og corporate governance. *Forslag nr. 10*: Dansk Aktionærforening finder det vigtigt, uanset om pensionsområdet reguleres gennem egentlig lovgivning eller blød lovgivning, at forbrugerne er repræsenterede under udarbejdelsen af reglerne gennem investor- eller forbrugerorganisationer. *Forslag nr. 13*: Forbrugeroplysningerne og beskyttelsesstandarderne skal for alle investeringsprodukter (opsparingsprodukter) gøres bedre. Frivillige kodekser er næppe tilstrækkelige. Certificeringsordninger kan være et middel. Kravene bør principielt være de samme til alle produkter, svarende til reglerne for UCITS og det kommende forslag til pakkeprodukter for private investorer (PRIIPS). Det bør principielt være de samme oplysningskrav og beskyttelsesstandarder for alle opsparings- og investeringsprodukter inklusive pensioner og livsforsikringer. *Forslag nr. 14*: I overvejelserne om en kodeks for god praksis for arbejdsmarkedspensioner bør det også vurderes, om ordningerne dækker lønmodtagere, der flytter, skifter arbejdsgiver eller udsættes for forskellige socialbegivenheder. Der bør i arbejdet inddrages repræsentanter for forbruger- og investororganisationer som repræsentanter for de egentlige brugere af ordningerne. *Forslag nr. 17-19*: Dansk Aktionærforening er positiv over for disse forslag, og henviser bl.a. til, at det indre marked skal fungere.

Danske Regioner ser det som en styrke, at hvidbogen påpeger, at spørgsmålet om pension er medlemsstaternes rolle, og anerkender arbejdsmarkedets parter rolle. Danske Regioner mener, at forholdene og udformningen af de nationale pensionssystemer varierer markant fra medlemsstat til medlemsstat, hvilket stiller krav om differentierede løsninger og hensyn fra Kommissionens side. Danske Regioner har den 27. januar 2012 vedtog en pensionspolitik for det regionale område, der adresserer en række af de temaer der behandles i Kommissionen hvidbog. Politikken udstikker rammerne for de regionale arbejdsmarkedspensioner.

F&P bakker op om langt de fleste af hvidbogens konklusioner og anbefalinger. F&P finder, at Hvidbogens anbefalinger af supplerende pensionsordninger, bedre balance mellem arbejdslivets længde og pensionstilværelsens længde og af robuste og langtidsholdbare pensionssystemer ligger godt i tråd med den udvikling, som det danske pensionssystem har været igennem de seneste årtier. F&P anfører, at hvidbogen i vidt omfang må ses som en anbefaling af det danske pensionssystem.

F&P giver i høringsvaret en beskrivelse af udviklingen i Danmark i tilknytning til temaer i hvidbogen:

a) *Folk skal tro på pensionsopsparing*: F&P påpeger, at det ved gennemførelsen af reformer er vigtigt at sikre, at det fortsat kan betale sig at spare op og henviser i den forbindelse til, at tilbagetrækningsreformens regler om modregning i efterlønnen trækker i modsat retning. F&P henviser også til, at den tillid folk har til pensionssystemet og den tradition, vi har for forudselighed, nemt kan sættes over styr. F&P anfører i den forbindelse, at der har været gennemført en række lovgivningsinitiativer, for eksempel udligningsskatten på 6 pct., modregning i efterløn også for pensioner, som ikke er under udbetaling, loftet for fradrag ved ratepensioner og nedsættelsen heraf, der kan trække i retning af en begyndende underminering af pensionssystemets fleksibilitet og robusthed. F&P understreger vigtigheden af et samspil mellem de offentlige pensioner og

de private pensionsordninger sker på en måde, der understøtter den private pensionsopsparing, således at systemets robusthed bevares og således at de private pensioner kan aflaste de offentlige finanser i fremtiden.

b) Værn om det gode danske pensionssystem: F&P henviser til, at hvidbogen særligt fokuserer på, hvordan supplerende private pensionsopsparinger under søjle II og III kan bidrage til at fastholde passende pensionsudbetalinger. F&P konstaterer, at det allerede sker i meget høj grad i Danmark, for de danske arbejdsmarkedspensioner og firmapensionsordninger er veludbyggede og også supplerende pensionsindbetaling til søjle III-pensioner er udbredt. De danske pensionskasser og pensionselskaber er stramt reguleret i sammenligning med pensionsfonde i andre lande. I Danmark er pensionskasser og pensionselskaber reguleret efter de samme principper som forsikringsselskaber, som de seneste 10 – 15 år er blevet underlagt risikobaseret regulering. I modsætning til pensionssektorerne i de fleste andre lande efterlever den danske pensionssektor allerede i dag størstedelen af de kommende krav til kapital, forsvarlig ledelse og tilsyn m.m., som med Solvens II indføres i Europa i de kommende år. De danske pensionselskaber og pensionskassers efterlevelse af Solvens II bidrager derfor også til, at de danske pensionsordninger er sikre og omkostningseffektive. Forsikring & Pension kan fuldt ud støtte Kommissionen i, at tilsvarende risikobaserede krav bør stilles til pensionsfonde omfattet af IORP-direktivet, som i dag og fremover stilles til forsikringsselskaber som følge af indførelsen af Solvens II. Men derudover mener F&P ikke, at det er en opgave for EU at lovgive om design af de nationale pensionssystemer.

c) Pensionsvalg på et oplyst grundlag giver bedre pension. F&P støtter Kommissionens ønsker og intentioner om mere og bedre forbrugerinformation. F&P ser Danmark som foregangsland hvad god forbrugerinformation angår. Denne position helt i front er opnået gennem fælles målsætninger om åbenhed og gennemsigtighed og en tæt parløb mellem de danske myndigheder og pensionsbranchen. Vedrørende Kommissionens forslag om at fremme et pensionsopsporingssystem i Europa, henviser F&P til, at et sådant system allerede er oprettet i Danmark: PensionsInfo, som er blevet til i et samarbejde mellem pensionskasser, livsforsikringsselskaber, banker, sparekasser og offentlige myndigheder. Forsikring & Pension har sympati for tanken om et tilsvarende systemet på europæisk plan, men udfordringerne skal ikke undervurderes.

d) Arbejdsstyrkens skrumper og vi lever længere. F&P konstaterer under henvisning til Kommissionen understregning af, hvor vigtigt det er, at der er en fornuftig balance mellem den tid, vi er på arbejdsmarkedet og den tid, vi er på pension, at Danmark også er foran på dette punkt, jf. velfærdsreformen og tilbagetrækningsreformen. F&P hæfter sig ved Kommissionens opfordring til at formidle klart, at når levealderen stiger, så fører et længere arbejdsliv ikke til, at folk skal nyde et kortere otium.

e) Seniorordninger - supplerende pension eller supplerende arbejde? F&P henviser til, at Kommissionen anbefaler landene at sørge for, at der rent faktisk er plads til de ældre lønmodtagere på arbejdsmarkedet. F&P mener, at vi skal revidere vores forestillinger om ældre på vej på pension. Ældre medarbejdere er i dag sundere og mere aktive end nogensinde, og det bør afspejles i de muligheder, der er tilgængelige for dem. I Danmark har seniorer gode muligheder for at arbejde – også efter pensionsalderen er nået. F&P mener dog, at der helt sikkert kan gøres mere for at få en mere fleksibel overgang fra arbejdslivet til pensionstilværelsen. Flexibiliteten i pensionssystemet bør ikke reduceres, blot

fordi pensionsalderen opnås eller pensionerne kommer til udbetaling helt eller delvist.

f) Kommissionen opfordrer til mere ligestilling. F&P anfører, at de supplerende pensionsopsparinger i Danmark typisk udgør en procentdel af vores løn. Dermed afspejler opsparingen den tid, vi er på arbejdsmarkedet. Den manglende ligestilling i størrelsen af pensionsopsparingerne afspejler de forskelle mellem mænd og kvinders erhvervsindkomst, som findes på arbejdsmarkedet i det hele taget. Når man vurderer forskelle i mænd og kvinders pensionsindkomst skal det overvejes, om det er forskellene i absolut pensionsindkomst, der er relevant, eller om det er forskellene i dækningsgrader. Typisk sparer kvinder i beskæftigelse lige så meget - eller mere - op af deres løn som mænd. Og dermed er deres dækningsgrader ofte lige så høje som mænds. Forsikring & Pension er af den opfattelse, at den konstaterede ulighed udspringer af forhold på arbejdsmarkedet og af kultur og tradition. Pensionssystemet kan vanskeligt kompensere for disse forhold.

g) Bedre mobilitet - med pensionen i behold. F&P henviser til, at der er nem adgang til, at lønmodtagere kan flytte deres pensionsrettigheder med sig i mellem danske pensionsinstitutter. I relation til mobilitet på tværs af EU-lande og medflytning af pensionsrettigheder er danske lønmodtagere stillet relativt gunstigt. F&P mener, at det i første omgang er vigtigere at sikre lønmodtagernes muligheder for at flytte pensionsrettigheder med sig inden for de enkelte EU-landes grænser - end på tværs af EU-landene. Det er vigtigt at være opmærksom på, at forskelle i skattesystemerne, sociale ydelser, indkomst-/udgiftsniveauer mv. mellem medlemslandene bevirker, at selv ensartede pensionsrettigheder ikke vil have samme værdi i forskellige lande.

h) Mindre tvivl – større opsparingslyst. F&P anfører afslutningsvis i deres svar, at F&P endnu engang vil opfordre politikerne til ikke at slå yderligere ind på vejen med mere særbeskatning af pensioner. Under forudsætning af, at indbetalinger og udbetalinger af pension behandles skattemæssigt "symmetrisk", er det Forsikring & Pensions holdning, at beskatning bør ske på udbetalingstidspunktet. Beskatningen sker da nærmere på det tidspunkt, hvor den enkelte pensionsopsparer forventeligt vil få brug for hjælp eller støtte og dermed vil trække mere på de offentlige kasser. Desuden er der tegn på, at skattemæssige fradrag i sig selv øger lysten til at spare op – også selvom der ved pensionsopsparing først og fremmest sker en tidsmæssig forskydning af beskatningen og ikke en skattesubsidiering af pensionsopsparingen.

LO mener overordnet, at indretningen af medlemslandenes pensionssystemer er et rent nationalt anliggende, herunder sikring af tilstrækkelige pensioner og fastlæggelse af en holdbar finanspolitik inden for rammen af vækst- og stabilitetspagten. For LO er det vigtigt, at arbejdsmarkedspensioner indgår i de kollektive overenskomster. LO finder, at EU bedst kan bidrage til udviklingen af medlemslandenes pensionssystemer ved opbygning af erfaringsbaseret viden, og så gerne at den åbne koordinationsmetode stod stærkere i hvidbogen. LO er bekymret over, at der i mange EU-lande sker en udhuling af de skattefinansierede pensionssystemer og finder det problematisk, at hvidbogen så snævert fokuserer på at sætte gang i udbudsdrevne reformer.

LO vedrørende sin umiddelbare holdning til de konkrete forslag: *Forslag 1:* LO anfører med hensyn til, at Kommissionen nøje vil overvåge og tilskynde til pensions- og arbejdsmarkedsreformer, at det allerede sker, og da EU ikke har

kompetence på området, er det kun anbefalinger. *Forslag 2.* LO mener, at det er en god idé med Kommissionens støtte til overvågning af pensionsreformerne og tilbud om finansiel støtte, så længe at initiativerne kommer fra medlemsstaterne, og EU kun understøtter de reformer, som medlemslandene foreslår. Det må ikke være reformer styret fra EU. *Forslag 3-12 og 16-17:* LO er som udgangspunkt generelt positiv overfor disse forslag, men anfører dog, at endelig stillingtagen må bero på de konkrete forslag. *Forslag 13:* LO vil gerne understrege, at en fremme af en eventuel privat opsparing under søjle 3 ikke må ske på bekostning af en generel svækkelse af søjle 1, da langt de fleste lønmodtagere i Europa er fuldstændig afhængig af denne. LO deler således den europæiske fagbevægelses synspunkt at der ikke må ske en skævvridning af forholdene for pensionister til fordel for de bedrestillede. *Forslag 14:* LO mener, at det er en god ide med en kodeks for god praksis for arbejdsmarkedsrelaterede pensionsordninger. I sådan en kodeks er det centralt at få indskrevet, at medlemmerne skal sikres bedst mulig pension uden at foretage egne valg. *Forslag 15:* LO anfører, at det er centralt for et eventuelt direktiv om overførsel af pensioner, at det ikke svækker de overenskomstbaserede (kollektive) pensionsordninger, således at det fortsat er aftalen mellem arbejdsmarkedsparter, som udstikker rammerne for, hvem der skal forvalte de indbetalte pensionsmidler. *Forslag 18:* Som udgangspunkt anser LO skatteregler for et nationalt anliggende, men det er dog hensigtsmæssigt at der dæmmes op for dobbeltbeskatning, da det ellers vil være en hindring for den vandrende lønmodtager. Dog er det vigtigt, at der sker en ligebehandling af lønmodtagerne, hvad enten de er vandrende eller ej. *Forslag 19:* LO anfører, at det ikke må påvirke de overenskomstbaserede (kollektive) pensionsaftaler i søjle II, hvor det er arbejdsmarkedsparter som indgår de nærmere aftaler. *Forslag 20:* LO finder det positivt, hvis Kommissionen gennem diverse overvågningsredskaber kan fremme erfaringsudveksling og bedst praksis. LO mener, at den åbne koordinationsmetode er et meget velegnet redskab til at fremme dette, og derfor havde LO gerne set, at denne metode stod endnu stærkere i hvidbogens forskellige initiativer.

KL finder det vigtigt at notere sig, at der over en række år er sket en udvikling i Kommissionens tilgang til pensionsområdet, således at der nu er langt større forståelse for de meget forskelligartede europæiske pensionssystemer. KL finder dette positivt, men beklager dog, at de gamle direktivforslag om styrkelse af supplerende pensionsordningers portabilitet stadig er en mulighed. Danmark har et velbygget system med kollektive og solidariske arbejdsmarkedspensioner, som i stor udstrækning tilgodeser behovet for at sikre det livsvarige forsørgelseselement. Dette ville kunne udhules via overførsler af pensionsopsparing til mere kortsigtede pensionsformer, som ville have været en mulighed ved Kommissionens tidligere forslag om portabilitet. KL konstaterer, at mange af hvidbogens anbefalinger til reformer på pensionsområdet allerede er eller er i færd med at blive implementeret i Danmark. KL henleder opmærksomheden på, at de kommunale arbejdsmarkedspensionsordninger i EU sammenhæng og sprogbrug betegnes som supplerende pensionsordninger. KL finder det derfor vigtigt, at der i forbindelse med grænseoverskridende pensionsordninger bør skelnes yderligere mellem arbejdsmarkedsrelaterede og individuelle pensionsordninger.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

De øvrige landes holdninger til hvidbogen kendes endnu ikke.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen har noteret sig, at hvidbogen ikke anfægter, at pensioner primært er medlemsstaternes ansvar. Danmark har et velfungerende pensionssystem. Regeringen udgangspunkt er, at den konkrete udmøntning af hvidbogen ikke må vanskeliggøre grundlaget for den danske pensionsmodel.

Regeringen ser som udgangspunkt positivt på initiativer på EU-plan til støtte for nationale reformer af pensionssystemerne, herunder initiativer vedrørende støtte til medlemsstaterne til at opnå bedre balance mellem erhvervsaktive år og pensionsår, og initiativer til at forbedre mulighederne for supplerende privat pensionsopsparing, herunder i arbejdsmarkedspensioner og individuelle ordninger. Regeringen er også positiv over for initiativer, der skal sikre en helhedsorienteret tilgang til pensionsområdet.

Regeringen ser positivt på Kommissionens planer om at genoptage arbejdet med direktivet om overførelse af pensioner, og fastsættelse af minimumsstandarder for optjening og bevarelse af supplerende pensionsrettigheder.

For regeringen er det dog på dette tidlige stadie vigtigt at pege på, at en eventuel løsning skal respektere den danske model, herunder særligt de danske arbejdsmarkedspensionsordninger, der er kendetegnet ved at være obligatoriske og solidariske.

Ligeledes forudsættes det, at det fortsat vil stå medlemsstaterne frit for at indføre ordninger til beskyttelse af anvendelsen af deres skattelove i sammenhæng med grænseoverskridende ydelser af pensioner, jf. Kommissionens meddelelse fra 2001 om afskaffelse af skattemæssige hindringer for grænseoverskridende ydelse af arbejdsmarkedsorienteret pension.

Hvidbogen indeholder Kommissionens forslag i overskriftform. De mere detaljerede udspil kommer senere, og regeringen vil fastlægge sin holdning hertil, efterhånden som de bliver fremlagt.

11. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Hvidbogen har ikke tidligere været forelagt for Folketingets Europaudvalg.

